Prawo 4995.

Zbiór processów
z 18 wieku

Cz. IV

3 Rubl
3 fl 60
1883. III. 163.

№ 4995/1

Dziady

Jakóba Gieysztora
[illegible]

Z Biblioteki Jak. Kaz. Gieysztora

1. Wilno – Ryx.
2. Wigdorowicz – Wichert.
3. Katmanowicz Klaczko – Wigdorowicz.
4. — —
5. — —
6. Biskup Wileńs.
7. Żydy – Wichert.
8. — —
9. Wulfowicz – Radziwiłł.
10. Leybowicz – Menasowicz. Wigdorowicz.
11. Włościanie Star. Wielońskiego – Walewski An.
12. Poniatowscy – Walewski.
13. Bogdziński – Micewicz – Jasiński.
14. — —
15. Hausman – Piłtowski –
16. Potocki – Grodno.
17. Brzostowski Xaw – poddani Mocibrowscy.
18. Stankiewicz – Muszyński – Dederko
19. Domański. Szpinek. Karmelici. Rudomina. Olsiorko
20. Alexandrowicz – Grodno.
~~21 Kłokocki – Gnatowski.~~ zob. 14633. III. t. V. Nr. 13.
22. Muszyński – Ryż –
Niemcewicz – Krasnodębski.
23. Tęgoborski –
24. Grzecki – Wilno.
25 — —
26 — —
27 — —
28 – Berez Kartuzi – Niemcewicz –
~~28~~ 29a — —
~~29~~ Stoklicki Star. – Minejko.
30. Minejko – Malinowski.
Giepiter. – Piłecka.
31 — —
32 — —

33. Sokołowski — Wilno
34. — —
35 — Korneliusz — Giedroyć.
36 — Świrski. — Kowno.
37. Puciłowski — Kowno
38. Kurkowski — Orzeszko.
39. Dowkiagu Franc. — Orzeszko.
40 — Orzeszko
41. Piasecki — Czerniecki. Wołodźkowa. Wołodźkiew[illegible]
42. Odyniec — Zahorski — Rymgwad Dyszke.
43. Białopiotrowicz — Brzyzacki
44. Korsowiecki — Wasilewski.
45 — —
46 Tołoczko — Kamedułki Węgier.
47. Wojnicki — Pezarski. Tayler
48. Pohl Jgd. — Plater.
49. Przezdziecki — Zastaw.
50. Chrzewicz — Przezdziecki — Marcinkiewicz,
51 Marcinkiewicz — Radziwiłł, Chreptowicz
Sapieha.
52 Sapieha — Przezdziecki.
53 — —
54 Matuszewiczowa — Gierkowski — Bobrownicki
55. Klemrele — Matuszewiczowa — Cieślowski
56. Klesrele.

29

MIASTECZKO
Y
WŁOŚĆ
STAROSTWA STOKLICKIEGO.

PRZECIWKO

W. JP. Mineykowi Pisarzowi Ziemskiemu Kowieńskiemu.

Mieszkańcy Starostwa Stoklickiego Przywileiami Królow, Lustracyami i Inwentarzami podawczemi w pewnych wolnościach Czynszu i powinnościach opisani gdy przez W. Mineykę odstępnie od Ustaw przerzeczonynh uciskani zosteli, udali się nayprzód do Sądu Królewskiego, z którego List zaręczny upominalny od W. Mineyki lekce ważony, potym Dekret na Kommissyą i poznanie Skarg odsyłaiący uzyskali.

Dekret pomieniony Assessorski *w Roku* 1785. *Xbra* 21. *dnia* nastały wyznaczaiąc Kommissarzy na Grunt, przepisał razem regułę ustanowienia Czynszów z Gruntu nad Lustracyą posiadanego, słowa Dekretu: *Postq: peracta vigore Inwentarza Lustratorskiego ieżliby ciż Mieszczanie i Włościanie Starostwa Naszego Stoklickiego Gruntów więcey posiadali, iak w czasie zapadłey Lustracyi, tedy z takowych Gruntów wedle uważenia dobroci, wielości, i ważności onych podatki i ustawy onych udeterminuią*, to iest Kommissarze.

Nie zgodnie z wyrazami tego Dekretu Exekucya nastąpiła na Gruncie przez Kommissarzy, którzy nieuczyniwszy *Indagacyi* wiele Gruntów do Lustracyi posiadali Włościanie, a wiele po Lustracyi przybyło, ogulnie ze wszystkich Gruntów Czynsz nowy, i powinności wedle upodobania ustanowili.

Tak mniemam, że własność każdego Człowieka iest pod protekcyą Prawa, które opisawszy wszystkiego grnnicę w zdarzeniu sporów wyrok do opisów tych piarwiastkowych, nie zaś do arbitralności Sądowey zostawiać zwykło.

Inaczey powodowany Sąd Kommissarski połamał Przywileie Królów, nie słuchał Dekretu Assessorskiego, o czym dotykalne wyobrażenie zbliżaiąc, zaczyna się tłumaczenie Sprawy, có miały Stokliszki z Przywileiów Królewskich; a do czego teraz są obowiązane mocą nieprawnego Dekretu Kommissarskiego.

Za czasów ieszcze Zygmunta III. Miasto Stokliszki maiąc swoią *Erekcyą* do tych obowiązane było powinności. Czynszu z Włoki osiadłey Złł: 2. gr: 12. wpisnego gr: 5. za Lnu dziesiątek gr: 18. z Placu Rynkowego gr: 10. z Placu Ulicrnego gr: 6. z Ogrodowych z Gumiennych gr: 1. płacili, i oddzielnie służyli z Włoki Tłok

A do

do żniwa 12. Podwody do Wilna lub Kowna 2. na Rok włączaiąc do tego porywcze posyłki, i reparowali Groble, ieżeli się trafiło rozerwanie.

Trwałość tego Przywileiu zagubił czas, ale Starostowie przestępować go nie śmieli, i owszem kiedy Konstytucya 1736. Roku Lustracyą Dobr Królewskich przeznaczyła, W. JP. Jerzy Matuszewicz Cześnik Miński Star: Stokl: przez sługę swego Jozefa Kulczyńskiego w Kommissyi Prowincyonalney Grodzieńskiey złożył i zaprzysiągł Inwentarz Starostwa Stoklickiego, w którym powyżey opisana powinność Włościan wraz z nadaniem Praw od Zygmunta III. zaświadcza się.

1738 *Junii 14 dnia Inwentarz Stokliski w Kommissyi Prowincyonolney zaprzysiężony Extraktem z Akt Skarbowych skkada się.*

W. Matuszewicz tak iak każdy Starosta nie był zapewne nieprzyiacielem siebie, ale różnił się w tym od innych, że uciskać lud nad Przywileie poczytał za nieprzyzwoitość. — Wiara zatym temu inwentarzowi tym pewniey należy, że on iest dziełem Starosty, i że iest zaprzysiężony.

W następnym czasie przeszło Starostwo Stokliskie do WW. Bouffałłow Pisarstwa Grodzieńskich, którym Dworzanin Bułharyn podaiąc, wyższe iuż opisał Czynsze i powinności niewiedzieć z iakiego Prawa, a który Inwentarz z niestosowności swoiey do Przywileiów lubo iest nie prawny, daleko iednak w uciskach przeszedł go Sąd Kommissarski.

Inwentarz rzeczony Bułcharyna w Roku 1758. nastały, odwołuie się do Przywileiów Królewskich, mianowicie Jana Kazimierza, wiele zaś nad obmowę tych Przywileiów nadużył Dworzanin Bułharyn, a wiele ieszcze z swoiey myśli dołożył nieprawnie Sąd Kommissarski, do obiaśnienia Sądu Krolewskiego wprowadzamy Przywiley Jana Kazimierza.

Przypadkiem Rewulucyi Kraiowych, kiedy Erekcyine Przywileie zaginęły, Hieronim z Wielkiego Chrząstowa i Katarzyna Ginwiłowna Piotrowska Wierzbowscy Woiewodztwo Sieradzcy Małżonkowie, posiadaiąc Starostwo Stokliskie z dawnych zwyczaiów i Inwentarzów opisali onym powinności, a Jan Kazimierz w Roku 1661. Julii 3. dnia postanowienie Wierbowskich Przywileiem, łaskawie potwierdzić raczył.

Czytać ten Przywiley, którego słowa wypisuią się: *Nayprzód Czynszu z Włoki po gr: 48. za Lnu dziesiątek po gr: 12. Wpiśnego po dwa grosze Polsk e. z Placów Rynkowych po gr: 6. z Placów Ulicznych po gr: 4. wpiśnego po 4. pieniądze z Placów Ogrodowych po groszy pułtrzecia Polskich, z Placów Gumiennych po puł grosza, z tych wpiśnego nie dadzą. Tłok 12. do żniwa co rok będą powinni odprawić na Dwornym Chlebie, w tychże dniach Ozimine z pola będą powinni zwieść. Podwodę do Wilna lub do Kowna dwa razy z każdey Włoki z czym każą poiadą, porywcze Pocwody za mil 4. albo więcoy nie maią być osobliwe, ale za furę potrącene, w czym Woyt ma doyrzeć &c. Myto albo Targowe także i Młyn w dyspozyi Dworney zostaie, a że nie dawnych czasów ten ciężar był włożony, że nie było wolno w cudzym Młynie mleć Zboża i chociażby kto w domu zmeł rękami, miarkę od niego Arędarz bierał, ten tedy zwyczay iako zły i ciężki znosiemy, iednakże do cudzego Młyna, kiedy w swoim Młynie wody dosyć, nie maią iachać, ale w domu rękoma wolno każdemu mleć, od tego miarki ani żadnego płatu niepowinni będą Dworowi dawać. Do ratunku Młyna czasu powodzi na gwałt powinni będą wychodzić. Kapszczyzny od Miodu i Piwa*

na

na Rok po kopie będą płacić. Co się tycze gorzałki: postanawiamy aby Mieszczanin każdy od kotła gorzałczanego, i od Szynkowania iey w domu, nie po pół kopy iako był dawny zwyczay, ale po kop 2. Lit: Kapszczyzny w rok płacili na S. Marcin.

Na początku Inwentarza prawie do słowa przepisał Bułharyn ten Przywiley, ale w końcu pod pretextem redukowania monety Lit: nayprzod Czynsze z włoki tynfow 20. z Placów Rynkowych po tynfow 4. Ulicznych po tynfow 2. Ogrodowych po tynfie 1. Gumiennych pół tynfa, zamiast wpisnego od 10. tynfow szostak 1. ustanowił; potym sprzątanie krescencyi Oziminy i Jarzyny, niemniey zwiezienie do Dworu, podwody do Wilna, Grodna, i Kowna bez zamiaru, Budowlę, Reparacye, sypanie Grobel, spuszczanie i wywozienie drzewa, Rezydencye dzienne i nocne, niemniey łowienie ryb dla Dworu, i wożenie zboża Dwornego do młynu bez żadnego podobnież zamiaru ponakładał, wolne warzenie trunków Przywileiami Królów nadane, pod tytułem: nie rozpaiania Mieszczan, skassował, i inne dopełnił zarzuty.

Następnie W. Kozierowski Dworzanin *favore* W. Mineyki większą ieszcze rządząc się arbitralnością, nowe a całe ani z Przywileiami, ani z Inwentarzem Bułharynowskim niezgodne ustanowił powinności.

W Sądzie zaś Kommissarskim lubo Inwentarz Kozierowskiego nazwawszy arbitralnym, odrzucono, i podobnież lubo Inwentarz Bułharynowski żeby miał być przed Lustratorami 1765. Roku składany, Sąd sam nie przychylił zupełnego przekonania, iednak ustanawiaiąc płatę i powinności, niemniey wyrządził złego, iak te dwa Inwentarze.

Czynszu z Włoki bez rozgatunkowania dobroci gruntu Zł. 25. gr. 10. *pro ratione* wpisnego gr. 24. ogółem Zł. 26. i gr. 4. od Placów Rynkowego z pręta gr. 2. z pręta Ulicznego, czyli Sadzibnego gr. 1. a z dalszych Placów po pół grosza, niemniey oddzielnie z wygonu wszystkim Mieszczanom 3. Złote płacić nakazał.

Przystąpiwszy zaś do powinności: iedne z Przywileiu Jana Kazimierza; drugie z Inwentarza Bułharynowskiego, inne nakoniec *ex arbitrio* ustanowił, to iest: 1. Do zbierania krescencyi wszelkiey i Siana, usiewu, i plewidła Ogrodow, i dalszey wszelkiey robocizny według potrzeby dworney 8. gwałtów na chlebie wieyskim opisał. 2. Stróżę dzienną i nocną nakazał. 3. Podwody do Wilna, Kowna, lub Grodna 2. z Włoki ustanawiaiąc, drobne posyłki o mil kilka pieszo i konno ostrzegł bez zamiaru, i tychże Mieszczan do mełcia zboża we młynie Skarbowym, pomimo własne żarna znaglił. 4. Reparacyą Grobel, Młynow, Karczem, Dworney Budowli, wywożenia do tego materyałow, także bez zamiaru narzucił. 6. Warzenie piwa i wodek Mieszczanom odiął, i w tym pogwałcił Przywileie Krolewskie. 7. Zboże Dworne do młyna wozić, Ryby dla Ssty łowić zobowiązał. 8. Woyta obranie, i przez Dwor utwierzzenie oznaczył.

Powinność i Podatki Włościan, że od arbitralności ani Starosty, ani Sądu Kommissarskiego zależeć nie mogą, a przynaymniey podług prawideł Prawodawstwa nie powinny; rozumiem, że iest powinnością obiaśnić Sąd Krolewski o tych Przywileiach i Ustawach starodawnych, które śrzodkować powinny do następnego wyroku.

Z Inwentarza w Prowincyonalney Kommissyi Grodzieńskiey w Roku 1738. zaprzysiężonego przekonywamy się o bytności Przywileiu Krola Zygmunta, w nim opisane powinności zamyka Inwentarz rzeczony, który że przez Starostę *ad thenorem* Przywileiu ułożony, bardziey *favore* Dworu niż Włościan spisany, i Imieniem Sfty zaprzysiężony, ani w czasie swego nastania, ani poźniey do tych czas niezaskarżony, owszem *exekwowany*, chyba przemocą WW. Bouffała i Mineyki nadruynowany, iest niewzruszonym prawidłem, którego Dwor i Włościanie trzymać się powinni.

Po Zygmuncie wiele lat upłynęło, aż w Roku 1661. Jan Kazimierz urządzenie Wierzbowskiego Wwdy Sieradzkiego Przywileiem utwierdzaiąc pomnożył i odmienił niektore powinności, a urządzenia takowe przez Przywileie Krolewskie *ex vi directi Dominii* zawsze ważne i nieodwołane.

Otoż dwa fundamenta: Przywiley Zygmunta w Inwentarzu Prowincyonalnym 1738. Roku umieszczony, i Przywiley Jana Kazimierza ograniczaiąc własność Skarbu i Starosty, ograniczyły razem powinności i podatki Włościan, a razem powinny były srzodkować Sądowi Kommissarskiemu do wyroku.

Przeciwko tym tak solennym Munimentom położył W. Mineyko dwie Lustracye: iedną W. Bouffałowi przez Bułharyna; drugą sobie przez Kozierowskiego podawcze, o ich ważności konkludował z Konstytucyi 1775. Roku; że gdy Rzplita na owym Seymie rozdaiąc Starostwa *per Emphiteusim* do prowentowania na Skarb Lustracyą 1765. Roku, za prawidło położyła, a Inwentarz Bułharynowski nastaniem swoim uprzedzaiąc Lustracyą 1765. przed tąż Lustracyą składanym być musiał, podobnież gdy Inwentarz Kozierowskiego stosowne do pierwszego opisał powinności, te zatym dwa Bułharynowski i Koziorowskiego Inwentarze ważnieysze są niżli Królów Zygmunta i Jana Kazimierza Przywilęie.

Takowe wniesienie Prawom i Przywileiom przeciwne, znalazło wiarę u Sądu Kommissarskiego tym dziwniey, że Sąd ten zganiwszy Inwentarz Kozierowskiego, iako dzieło niedostateczne, a względem Inwentarza Bułharynowskiego, ieżeli on przed Lustracyą 1765. Roku był składanym, wątpliwą wahaiąc się opinią, przecież w ustanowieniu powinności Star: Stokliskiego tych dwoch trzymał się fundamentów.

Lustracya 1765. iaki miała Inwentarz Stokliszek niewiadomo, a złożona Taryffa excerptem z Dzieła Lustratorskiego z Grodu Kowieńskiego w R. 1786. wydana specyfikuie tylko Dymy i Prowenta na opłatę do Skarbu Zł. 804. Tenże Inwentarz przez Lustratorow wedle Prawa i zwyczaiu zakonnotowanym nie iest, więc wniosek, że Inwentarz Bułharynowski iest żaiętym Lustracyą, iest niepewnym.

Tak też rozumiał i Sąd Kommissarski, gdy w Dekrecie podobieństwo tylko, że tak być mogło, nie zaś gruntowne przekonanie, że było, wyraził: słowa Dekretu na karcie 175. *ponieważ tenże Bułharyna Inwentarz ze Strony WW. Bouffałów podług Konst: 1764. Roku co do Intrat Starostwa Stokliskiego, zaprzysiężonym być musiał;* i podobnież na karcie 181. *ponieważ Innentarz poślednieyszy Dworzanina Kozierowskiego w R. 1775. Mca Września dnia 18. dla W. Mineyki sporządzony, similiter niektóre powinności swoie, ani z Inwentarzem Bułharyna, ani też z Przywileiami Mieszczanom Stokliskim służącemi opisał.*

Po

Po tych Kontradykcyach, które popełnił Sąd Kommissarski ganiąc Inwentarze, a przecięż onych trzymaiąc się, postąpmy do Konstytucyi 1775.

Przeznaczyły Stany, i chciały to mieć prawem, żeby wszyscy Donataryusze *Emphiteutyczni*, podług Lustracyi 1765. opłacali Skarbowi; kiedy z tey przyczyny obronę dla siebie chce znaydować W. Mineyko, niech razem przypomni, że nie iest *Emphiteutą*, a gdy szczególnie w względzie *Emphiteutycznych* Possessorów Lustracya 1765. bydź może prawidłem, w teraźnieyszym przypadku, nie może bydź fundamentem tym bardziey, kiedy nie iest dowiedzionym, żeby Inwentarz Bułharyna wszedł do Lustracyi 1765.

Bliżey iest do Sprawiedliwości stanąć na Przywileiu Jana Kazimierza *exystuiącym*, i na Przywileiu Zygmunta w Inwentarzu 1738. Prowincyonalney Kommissyi poświadczonym, niźli na Inwentarzach Dworzan, którzy nie będąc Prawodawcami, nowych powinności ustanawiać i Podatków wkładać mocnymi nie byli.

Tak myśląc, co do ważności Dowodów, wprowadzamy teraz powinności, niestosownie do Przywileiów ponakładane; a nayprzód obowiązani byli Mieszczanie i Przedmieszczanie Stokliscy płacić z Włóki Gr: 48. i za Len Gr: 12. niemniey w Mieście od Placów, tę opłatę zredukował z liczby iakoby Litewskiey na liczbę Polską. Bułharyn podniosłszy opłatę z Włóki *do Złł: 26. i Gr: 4.*

Rachunek ten zawodny Bułharyna, dogadzał szczególnie chęci Ssty, nie zaś prawdziwey *Ewaluacyi* monety Litewskiey na Polską, bo Kopa Litt: zawierała 60. Groszy, a takaż Kopa w każdym Sądzie i Dekretach ewaluowana iest do Złł: Pol: 2. Gr: 15.

Omyłka Lustratora powinna bydź poprawiona stosownie do Przywileiów Królewskich, iakoż i Sąd Kommissarski widział tę zdróżność, ale razem stanowiąc sam przez się Podatki, pozornie to zasłonił, dawszy przyczynę, że Chłopom więcey dodano Gruntów.

Prawda, że Dekret Assessorski naznaczaiąc Kommissyą, zalecił ustanowienie Czynszu z Gruntu nad Lustracyą przybranego; Ale Kommissarze naypierwey obowiązani dośledzić tego przybrania, krok ten opuścili, i w całym Dziele Kommissarskim nie pokaże się to: żeby dany był wymiar z dystynkcyą wiele do Lustracyi, a wiele po Lustracyi Gruntu iest przez Gromadę wyrobionego, lecz tylko ogólna demappacya Gruntów.

Popełnili ieszcze zdróżność Kommissarze, gdy z Gruntów przez Akt swóy pomierzonych, bez różnicy dobrych od nieużytecznych naznaczyli opłatę, *iako widzieć w Dekrecie na karcie 178.*

Nierówna dobroć Ziemi, i w teyże dobrego nawet Gruntu cyrkumferencyi nierównie znayduiące się Zarośli i Bagnów nieużytecznych obszerności, nierówne Mieszkańcowi przynoszą korzyści, w miarę, którey gdy ustanawiać podatki, iako dobrego Rządu, iest zasadą, tak od niey oddalaiąc się Sąd Kommissarski zasługuie na podniesienie, podobnież iako i w punkcie ustanowienia podatków z Włóki niestosownie do Przywileiów Zygmounta i Jana Kazimierza, niemniey z Wygonu Złł: 3. w żadnym, ani Przywileiu, ani w Ustawie nawet Bułhatynowskiego Inwentarza nie znayduiących się.

Z Kolei powinności następuie 8. Gwałtów do sprzątania Krescencyi, plewidła Ogrodów, i wszelkiey robocizny, które Sąd nie pilnuiąc się Bułharynowskiego nawet Inwentarza, na Mieszczanów *impotisivè* narzucił.

Biorąc początek tey powinności mieyskiey, znayduiemy w Przywileiu Jana Kazimierza obowiązek na Mieszczan włożony odbywania 12. *Tłók na Rok*, słowa Przywileiu: *Tłók 12. do żniwa corok powinni będą odprawić na Dwornym chlebie, w tychże dniach Oziminę z pola będą powinni zwieść.*

Inwentarz Bułharyna, na którym Dekret swóy opierał Sąd Kommissarski mało co się rozminął z wyrazami Przywileiu, tylko do Oziminy dołożył niesprawiedliwie Jarzynę: *Też Mieszczanie Sstwa Stokliskiego Krescencyą tak Zytną, iako i Jarzynną zżąć, i z pola do Gumna zwozić obligowani.*

Sąd Kommissarski, zamiast coby Tłoki do Jarzyny niewolnie nad Przywiley, i nad Inwentarz Prowincyonalny rozciągnione, miał uchylić, poprawił na gorzey, nakazuiąc Mieszczanom 8. Gwałtów całą siemienistością, nie iuż na Dwornym, lecz na własnym chlebie w brew Przywileiów, i rozciągaiąc też robociznę, nietylko do Zniwa, ale też do Ogrodów, i wszelkiey roboty: *Słowa Dekretu na karcie 182. do zbierania i zwożenia Krescencyi wszelkiey, sprzątania i zwożenia Siana, do usiewu Ogrodów, i plewidła onych, i dalszey wszelkiey robocizny, według potrzeby Dworney &c. Gwałtów 8. z całą Siemią.*

W tym Dekrecie naypierwiey niestosowność Ustawy, ani z Przywileiem, ani z Inwentarzem, Bułharynowskim; Co innego albowiem Tłoki na Dwornym chlebie, a co innego Gwałty na własnym wyżywieniu się ubogiego Poddaństwa.

Przywiley Jana Kazimierza opisał Tłók 12. na chlebie Dwornym, — Inwentarz Kommissyi Prowincyonalney, toż samo pomienił. — Inwentarz Bułharynowski opisuiąc też powinność, nie wzmienił wprawdzie na czyim chlebie, ale gdy też nie wzmienił, że na Włościańskim, więc wątpliwość ta obiaśniać się była powinna z Przywileiów, do których w całym swym dziele czynił *Referencyą* Bułharyn.

Wyktoczył tu Sąd Kommissarski, tak znaczną powinność nakładaiąc z własney głowy na Mieszczan, i w tym punkcie należy uciśnionemu Poddaństwu oddać Sprawiedliwość przez Dekret Sądu Królewskiego.

Ustonowiona Dekretem Straż dzienna i nocna z kolei Mieszczan, a taż sama powinność rozciągnięta na ciągłe Poddaństwo: Chociaż Przywileiem ta powinność nie opisana, i względem zniesienia oney w całości zakłada się do Sądu od Mieszczan i Włościan prozba; uważać iednak Sąd raczy i to: że takowa Straż żadnego zamiaru nie maiąc, daie pretext W. Mineykowi ustawicznego Mieszczan pędzenia. Tak dalece, że Mieszczanie, albo gwałtami Dwornemi, albo wymyślonemi, *o ktorych poniżey*, daremszczynami, albo nakoniec *ad libitum* W. Mineyki, Strażą nakazywaną dnie i noce trawiąc na usługach Dworu, nie maią sił i czasu zarobienia Rol własnych, i prawdziwie patrząc na tych Ludzi na Sądzie przytomnych, cienie tylko nieszczęśliwych, i z Protekcyi Prawa wyłączonych Ludzi, nie zaś postać zamożnych Gospodarzy oznaczaią.

Jeźli

Jeźli zatym zupełnie zniesioną ta powinność nie będzie, przynaymniey Sąd raczy umiarkować, aby niewięcey, iak z iednego człowieka w koley wszystkich Mieszkańców składaną była.

Podług obmowy Przywileiu dwie Podwody do Kowna, lub Wilna przeznaczone są z Włóki na Rok, powinność ta *abusivè*, powiększona tym sposobem: — Ze nayprzód dołożone trzecie mieysce, to iest: do Grodna, potym drobne posyłki z wozem, konno i pieszo opisane dla Dworu bez zamiaru.

Z Stokliszek do Kowna w lecie mil 8., w zimie mil 6. do Wilna mil 8., a do trzeciego mieysca, mimo Przywileiu narzuconego, to iest: do Grodna mil 15. — Gdyby Sprawiedliwości nie miarkować *respectivè* Przywileiu, to przynaymniey z względu, że liczba 8. nie iest toż samo, co 15., trzecie to mieysce Grodno, ieżeli nie zupełnie odciąć należy, to koniecznie tak umiarkować, żeby iedna Podróż do Grodna, znaczyła toż samo, co dwie do Kowna, lub Wilna, i to z ograniczeniem czasu, żeby nie w Zniwa, ani w czasie do uprawy Roli, niemniey z zamierzeniem dni, wiele na mieyscu w Kownie, Wilnie, lub Grodnie, ma się bawić Podwoda.

Powtóre: Narzucono posyłki drobne o mil kilka bez potrącenia Podwody, słowa Dekretu na karcie 183. *Na posyłki pobliższe bez ciężaru z poiazdem, kónno, lub pieszo o mil kilka koleyno.*

Wyraz mil kilka, iest toż samo, co do Kowna, lub Wilna. — Zdróżność tę Sądu Kommissarskiego uchylić należy, iako wyraźnie opieraiącą się Przywileiowi, którego słowa: *Porywcze Podwody za mil 4. nie maią bydź osóbliwe, ale za Furę potrącone.*

Młyn, i z niego przychód, iest własnością Starościńską, za każde zmełcie Zboża, obowiązani Mieszczanie dawać Dworowi miarkę, ale że ręczne w Zarnach Mliwo wolne iest bez miaki trzymać Włościanom, przekonywamy słowami Przywileiu powyżey wypisanemi, którego czytanie tu powtórzyć.

Sąd Kommissarski na przypadek tylko niedostatku wody, wolne mełcie w Zarnach bez miarki ostrzegłszy, w innym każdym czasie onego, albo zabronił, albo inaczey, tylko za oddaniem do Dworu miarki, dozwolił.

Na zniesienie tego uciążliwego Wyroku, dosyć iest powiedzieć: ze Przywiley chce inaczey, ale uważyć ieszcze należy: że domowe każdego Wieśniaka Gospodarstwo wiele na tym utraca, bo w Zarnach każdego czasu mełcie Gospodarzowi iest zręczne; w których Męszczyzna i Kobieta, stary i młody, może ułatwiać zmełcie, a we Młynie Skarbowym nawóz Zboża kilka dni zabierze, do strzeżenia potrzebuie oddzielney osoby, i nakoniec Podwody do zawiezienia tam i nazad.

Jako więc w postanowieniu Dekretu Kommissarskiego zdaie się: że szukano sposobu ściśnienia tylko ludzi, tak należy ustawę tę niestosownie do Przywileiów i sprawiedliwości odpowiadaiącą, uchylić.

Nasiadłość każdego Miasteczka pomnażaiąc Ludność, przemysł, i Konsumpcyą iest prawdziwym Bogactwem Kraiu. — Nie może się w tym Mieście ostać Mieszkaniec, gdzie wszystkie do wyżywienia się odięte sposoby przywięzuią go szczególnie do ziemi i iey uprawy, a posiadanie którey obciążone dziennemi i no-

cnemi na rzecz dworu pracami przymusza poglądać na nią iako na zakład iego niewoli i nędzy.

Tak myśleli poprzednicy i tak się przekonywał Król Jan Kazimierz kiedy Mieszczanom Stokliskim nadał Propinacyą zpłaceniem do Dworu Kapszczyzny czyli Czopowego iako widzieć Przywiley powyżey wypisany.

Odiął tę własność Sąd Kommissarski, pod tytułem niby uchronienia Mieszczan od piianstwa, a szczególnie pozwolił palić wódki i warzyć piwa na wesela, chrzciny i pogrzeby, z kondycyą płacenia Kapszczyzny do Dworu za każdą beczkę Zyta Złł: 4. za słodu Złł: 2.

Sąd Kommissarski popełnił Kontradykcyą, bo pozwolenie propinacyi na wesela chrzciny i pogrzeby iest właśnie pomocą do rozpoienia chłopów, a Propinacya ciągła mogąc służyć i do handlu, i do wychowu bydła podsycałaby przemysł, i mogłaby sprowadzić ludzi z Zagranicy, ile w Mieście blisko granicy i wdobrych gróntach położonym, co daleko większy Kraiowi przyniósłby pożytek, niżeli teraznieysza za krescencyą Dworną zaprzysiężona od W. Mineyki Kwarta Czerw: 15. wynosząca, *oczem poniżey.*

Oznaczona iest ieszcze powinność na Mieszczan, do utrzymania i reparowania Młynów, Grobel, upustów Karczem, Budowli Dworney i zwiezienia potrzebnych do tego materiałów bez zamiaru.

Przywiley Jana Kazimierza zdawnych Lustracyi wypisany, nieobowięzuie do takiego ciężaru, szczególnie tylko do ratowania Młynu wczasie powodzi słowa Przyw: *do ratunku Młyna czasu powodzi na gwałt powinni będą wychodzić.*

Cokolwiek więc nadużyto z Przywileiu, upadać powinno mocą prawa, a uważaiąc że nieograniczone te do budowli i Grobel powinności są pretextem do ucisku, tym więcey należy mieć pobudek do uchylenia.

W Dobrach Stołowych Litt: iest zwyczay Szarwarków do powszechnych Reperacyi i Grobel, ale przecież ta powinność niezostawiona Arbitralności, ale ieden dzień na Miesiąc czyli 12. na Rok wyznaczono od każdego Gospodarza.

Popełnił Sąd Kom: wykroczenie, że niezamierzywszy proporcyi w ręku Starosty zostawił to, co osobiste iemu przynosi korzyści, i czego zapewne podług naturalnego rozumu nieopuści zażyć W. Mineyko, a naywięcey wykroczył tenże Sąd, że nową czyniąc ustawę, pogwałcił Przywileie.

Sąd zatym iako sróż Prawa i Przywileiów Królewskich obowiązany to naprostować uchylaiąc w całku ten wyrok.

Wreście na ostateczne uciśnienie Mieszczan Stokliskich włożona iest powinność łowienia Ryb dla dworu, i wożenia Zboża Dwornego do Młynów, podobnież bez ograniczenia a zawsze przeciwko Przywileiowi Królewskiemu.

Całą ustawę Sądu Kommissarskiego zważaiąc i zwracaiąc zastanowienie do Dekretu Assessorskiego który *abusus* uchylić nakazał, zdaie się że Sąd Kommissarski wysilał się na to szczególnie, ażeby rzeczone *abusus* iak naywięcey popełniał.

W samey zaś istocie, kiedy Przywiley Mieszczanina w ręku mocnieyszego Starosty, iest tylko próżną opinią, a powinności na iego bez zamiaru włożone, do sprzątnienia Zboża, Siana i iego zwiezienia do plewidła, ogrodów i wszelkiey robocizny, do

utrzy-

utrzymania i reparacyi Młynów, Grobel, upustów karczem, Budowli Dworskich do łowienia Ryb, wożenia Zboża do Młynów niemniey, podwody do Wilna, Grodna i Kowna, drobne posyłki o mil kilka nakoniec dzienne i nocne straże we Dworze a wszystko to bez ograniczenia, daleko więcey wynoszą iak ciągła Pańszczyzna, przeto Sąd raczy mieć wzgląd, aby i celowi prawodactwa odpowiedzieć, i te wszystkie powinności iedne uchylić iako niesłuszne, drugie *ad tenorem* Przywileiu ograniczyć.

Co do Boiar i Ciągłych.

Jnwentarz datę 1738. Roku maiący w Kommissyi Prowincyonalney Grodzieńskiey zaprzysiężony obowięzuie Boiara do płacenia Czynszu Złł: 25. z włoki, ciągłego z włoki osiadłey Zł: 2. gr: 12. Zwłoki przyiemney Złł: 25.

Jnwentarz Butharynowski podniósł tę opłatę, a Dekret Kommissarski wyżey ieszcze postanowił, o nieważności tego *abusive* podwyższenia cokolwiek się mówiło pod punktem Mieszczan służyć toż samo powinno dla Boiarów i ciągłych.

Wyższa opłata z Gruntu Boiarskiego zastępuie go od powinności ciągłey, ale kiedy dodatkowe wyderkafy Dekretem Kommissarskim tak są podniesione, że przechodzą ciągłe powinności, niema żadney proporcyi, iaka między ciągłym a Boiarzynem zachodzić powinna.

Obowiązani Boiarowie prócz piniężney opłaty cztery podwody i dni dwanaście w Roku Dworowi wysłużyć, którą powinność stosownie do Inwentarza 1738. Sąd zmiarkować raczy.

Ciągła powinność była opisana Inwentarzem Butharynowskim dni 3. na tydzień a zimą od S. Marcina do S. Jerzego dni 2. niemniey oddawszy ćwierć Beczki Zyta dziakielnego one na przygotowaney Roli Dworney zasiać i zabronować.

Dekret Kommissarski czyniąc ulgę niby Włościanóm uwolnił od zasiewania i bronowania dziakielnego Zboża; a wrzeczy samey uczynił krzywdę bo zasianie $\frac{1}{4}$. Beczki i zabronowanie, iest pracą dnia iednego a podwyższenie iednego dnia w tygodniu przez 5. Miesięcy wynosi dni 20. zamiana takowa z krzywdą Włościan, a z pożytkiem Starosty nastąpiona upadać powinna, tym baodziey że i Inwentarz Bułharyna niestosownie, z opisami poprzedniczych Lustracyi z Inwentarzów uczyniony nie może być skutecznym.

Do czasu Inwentarza Bułharynowskiego Poddani Stokliscy po dwa dni ciągłey pełnili powinności, a wtenczas zracyi że Wioski oddalone, wcześnie na pańszczyznę pośpieszać niemogli, ieden dzień zato przyieli pańszczyzny wlecie *słowa Inwentarza a to ztey racyi dobrowolnie przyieli powinność, że opułtory mile od Dworu Stokliskiego mieszkaiąc, zawczasu do Dworu zawsze pospieszać rano niemogą.* Jeżeli tey dobrowolney ugodzie przez Bułharyna poświadczoney wiarę dać można i ieżeli ona raczey nie gwałtem sposobem Starościńskim narzucona została, trzeba się zastanowić że Sąd Kommissarski chcąc gruntować swóy wyrok na Inwentarzu Bułharynowskim, lubo Bułharyn trzeci dzień przydał wlecie że wcześnie dla odległości mieysca na

powinność przybyć nie mogli, a Kommissarze mimo to wszystko i dzień trzeci wpowinności dołączyli i od wschodu Słońca do zachodu pracować kazali.

Kontradykcya ta iest widoczna między Inwentarzem Bułharyna, a Dekretem Kommissarskim, ale nadto wyzuwa ieszcze człowieka zludzkości — Bo gdy wlecie po trzeciey Słońce wschodzi a po osmy zachodzi, wktórym czasie biedny Wieśniak w polu być powinien, a od trąciwszy czas przyyiścia zdomu i powrotu o mile i więcey, wieleż mu zostanie godzin do spoczynku, żeby znowu nazaiutrz powracał do swoich powinności, i czy wtakim losie, ziemia nieraczey iest przyczyną iego nieszczęścia?

Taką ustawą Sądu Kom: podsycony W. Mineyko napędza Włość dospuszczania drzewa do lasów w ciemne poranki, w których przy nałożonych ogniach ścinaiąc drzewa, i srogiey nad sobą dowodzą Zwierzchności, i na przypadek przytłuczenia się drzewem bywaią narażeni.

Niemniey zpobudek ludzkości, iako i zwarónków Inwentarza Bułharynowskiego odmienić należy te porę, ażeby w zimie od wschodu do zachodu, a wlecie od osmeyż rana do osmey wieczorem, dzień pańszczyzny zamykał się.

Cokolwiek o staży Młynach i Arendzie mówiono pod punktem Mieszczan, mówić to służy do Boiar i Włościan, ażeby do sprawiedliwości i Przywileiów stosuiąc się, Sąd uczynić raczył pomiarkowanie,

Obowiązani ieszcze Boiarowie i ciągli do wszelkich daremnych posług iako i Mieszczanie, to iest do reparowania Karczem, Młynów, upustów, Grobel Budowli Dworskiey, wywożenia nato materyału bez zamiaru.

Mieszczanie pod pretextem że pańszczyzny niesłużą, maią narzut daremszczyzny, ale poddani którzy naciągłey osadzeni powinności wypłacaią się Dworowi swoią robocizną, co za sprawiedliwość żeby ieszcze temi pracami *ex arbitrio* Starostów ustanowionemi byli obarczeni.

Powyżey przywiedziony iest przykład szarwarków w Dobrach Królewskich ustanowionych, wnosiliśmy ztąd, żeby tę nie ograniczoną daremszczyznę na sposób szarwarków określić, ale Sąd Kommissarski sam się tego domyślił, kiedy prócz wszystkich daremszczyzn włożył ieszcze odzielne cztery szarwarki.

Uważaiąc co Chłop wypłaca Dworowi zpuł Włoki Złł: 8. Czynszu Zyta $\frac{1}{4}$ Owsa $\frac{2}{4}$: Pańszczyzny dni 3. natydzień reperacyą Młynów, Karczem, Grobli, Upustów, Budowli Dworskich, i do onych wywożenie Materiałów bez zamiaru niemniey cztery szarwarki i straż koleyną trzeba się zadziwić nad tak uciążliwą Sądu Kommissarskiego ustawą, która z puł Włoki licząc na pieniądze więcey 160. Złł: wynosi, a razem zastanowić się kiedy nieszczęśliwy poddany wybierze czas zarobienia własney roli na pożywienie Zony dzieci.

I równie zastanowić się wiele tak ciężka a prawie z krwawym potem Poddaństwa praca przynosi zysku Skarbowi i Staroście.

W. Mineyko podał do zaprzysiężenia wysiewu oziminy Beczek 10. na dwa ziarna Beczek 20. cena po Czerw: 1. czyni Czerw: 20. Jarzyna liczona puł tyle, całey zatym Intraty dla Skarbu Cz: 15. a dla Starosty Czerw: 15. okazuie się.

Kie-

Kiedy tak mała krescencya w Stwie Stokliskim zaprzysiężeniem W. Mineyki dowodzi się, niewidzę cale przyczyny żeby 140. ludzi Mieszczan i ciągłych wymyślnemi pracami obciążać, a co Skarbowi niewięcey iak 15. Czerw: zysku *importuie*.

Kiedy więc za Starosty Bouffała 22. Beczki wysiewu Ozieminy mnieyszą powinnością Poddaństwa mogły być zarobione, niechże prócz powyższych przyczyn na Przywileiach ugruntowanych Sąd Nayiaśnieyszy bierze uwagę aby i przez racyą Przywileiów, i przez racyą tak szczupłego wysiewu do tego dwoyga umiarkować powinność.

Albo kiedy to iest pewnym z przysięgi W. Mineyki że krescencya 30. Czerw: czyni Intraty, Poddaństwo ofiarnie tę Summę rok rocznie płacić Dworowi a na siebie przyimie ciężar rozebrania Gruntów Dworskich.

Zapewne że w obiekcie pierwiastkowego prawodawstwa był ten zamiar, aby i mieszkaniec Ziemi Królewskiey był szczęśliwym, i Skarb przyzwoitą miał percepcyą. W tym zdarzeniu oba zamiary chybiaią; Poddany uciśniony do ostatka żadney niema własności i wyżywienia, a Starosta Intratą dzieląc się z Skarbem 15. Czerw: na Rok importuie z Starostwa 140. ludzi maiącego i wielkie w Gruntach obszerności.

Nieprzestał Sąd Kom: na tych uciskach dodaiąc ieszcze że wprzypadku choroby iednego Poddanego, drudzy powinność Dworowi za chorego zastąpić powinni. Pozór ludzkości okrywa wymyślone uciski. Jest ten wprawdzie w rządney Ekonomice zwyczay, że choremu Chłopowi własną iego rolę i domowe Gospodarstwa sprawiaią Somsiedzi, ale nato ustanowione są szarwarki, żeby zaś zaległą za chorego pańszczyznę odrabiali zdrowi, pytam iaka sprawiedliwość żeby kto zakogo cierpiał, i żeby chory dla własney słabości a zdrowy dla zastępowania iego Pańszczyzny a tym samym wszyscy byli nieszczęśliwi.

Ostrzeżono Dekretem Kommissarskim ażeby Poddani ryb łowić ptastwa i zwierza strzelać, niemniey drzewa na własną potrzebę wywozić nieważyli się trzy te Artykuły oddzielnego roztrząśnienia potrzebuią.

Konstytucya Seymu teraźnieyszego ustanowiła Prowent z Rzek; wiele z nich podał Intraty W. Mineyko nie wchodziemy, ztymwszystkim, gdy Intrata liczona iest z Przedaży, a domowa potrzeba od niey iest wyłączona. Kiedy W. Mineyko potrzeby swey Kuchni daleko obszernieysze opatruie bezpłatnie, nie widzę różnicy, dla czegoby ubogi Wieśniak nie mogł dla siebie w tychże Rzekach szukać wyżywienia.

Ptastwo i Zwierzyna w żadną nie wchodzi Intratę; Cóż do niey ma za prawo W. Mineyko z Excepcyą Włościan? chyba tyle, że polowaniem się zabawia.

Jako więc to za racyą branym bydź nie może, i Sąd tyle maiąc doświadczenia w ułatwieniu Sporów między Sstami, a Włością, gdy tego nigdy w Ustawach nie znaydował, tak ten Artykuł ptzez wzgląd na ochotę do Myślistwa W. Mineyki włożony, wytrącić należy.

Co się tycze Lasów, dwoiako tu zastauawiam Uwagę Sądową. — Raz Kommissarze podzieliwszy Geometrycznie Grunta między Poddaństwo, gdziekolwiek w Sznurach znalazły się Lasy i zarośle,

śle, tych wolne zażycie ostrzegłszy, Włościanom podatek do Skarbu z zarosłey Ziemi, iakby z dobrze uprawney przeznaczyli; słowa Dekratu: *Każdy ciągły Poddany z Włóki Gruntu roboczego, i* ad præsens *pod Lasem na rozrobek wyznaezonego Czynszu Złł:* 16.

W. Mineyko kontentuiąc się ustanowionym podatkiem, appellował od ostrzeney wolności wycinania tych zarośli, przywodziemy tę Fxplikacyą dla pokazania, że w niczym Sprawiedliwości nie szukano, lecz pozorów.

Powtóre: na własne potrzeby Poddaństwa nie dozwolono Lasu, tylko za opłatą Ugaynego. — Konstytucya Seymu teraźnieyszego zabroniła Sstom wszelkiey Przedaży Lasów, ale ostrzegła własne potrzeby. — Nie widzę przyczyny, żeby Konstytucya wzmieniona, pod tytułem: potrzeb *fundi*, wyłączała Włościan, bo właściwie biorąc, nie może bydź istotnieysza potrzeba *fundi*, nad budowlę Chłopów, i ich opał w Zimie i w Lecie. — Punkt ten za tym z Dekretu Kommissarskiego, poprawionym bydź powinien.

Zapewne, że w teraźnieyszą Lustracyą, wszystkie te *abusivè* powinności i płaty powciągał W. Mineyko, ale to od uchylenia zasłaniać nie może, gdy Prawo rzekło, że Akta teraźnieyszego Intrat wyciągnienia w żadnym Sądzie za dowód brane bydź nie mogą. — *Widzieć Prawo ad Casum.*

Co do Weryfikacyi Włościau.

Punkt 1. i 8. zawiera skargi przeciwko W. JP. Mineyce, o uciążliwe wybieranie podatku Czyszowego z Miasta, Boiar, i ciągłych Poddanych.

Na pewności dowiedzenia tey skargi, wnieśli Włościanie na Sądzie Kommiss: o Komportacyą Regestrów Bierczych Dyspozytorskich; a po ich złożeniu przez W. Mineykę, z dwóch takowych Regestrów Ekonomicznych, mianowicie Michayłowicza i Rakowskiego, dowodzili: że W. Mineyko, więcey iak we dwoie wybierał podatku od Włościan.

Lubo W. Mineyko nie zaparł na Sądzie, że więcey nad Inwentarz Kozierowskiego wybierał, iednak się nie chciał przyznać i do tego, wiele *positivè* nad Inwentarze perceptował.

Kwity Włościanom dawane, mogłyby odkryć tę prawdę, ale W. Mineyko, tyle miał *Konsekwencyi*, że one ogulnie bez wyrażenia wielości podpisywał. — Dyspozytorowie zaś mianowicie Michayłowicz i Jodkowski nie dociekaiąc przewidzenia Pana swego, ani też nie maiąc interessu w zataieniu prawdy, a w iednym tylko Roku będąc zażyci do odbierania podatku Czynszowego, w wydanych od siebie Kwitach, zaświadczaią tę prawdę, postrzegł to W. Mineyko, i iuż od tego czasu cofnąwszy Dyspozytorów, sam odbierał podatki.

Składamy Kwity Dyspozytorów, i samego W. Mineyki, któremi istotnie dowodzi się aktualny przebór, a który *ad casum* iednego Włościanina wypisuie się. — Podług Lustracyi *Adam Sapczyński obowiązany płacić Złł:* 18. *Gr:* 20. płacił *Złł*: 48. *Gr:* 22. *produuitur* Kwit za *Rok* 1783. *Adam Sapczyński importował Czynszn Złł*: 45. *Gr:* 22. *Dominik Michayłowicz.*

Cokolwiek

Cokolwiek więc Weryfikacyą punktem 1. i 8. zapretendowali Włościanie to Kwitami Michayłowicza Ekonoma usprawiedliwiaią, których dla Miasta Ulicy Puńskiey 29. Ulicy Trzeciańskiey 8. Ulicy Kowieńskiey 7. Ulicy Użugowskiey 7. Wsi Olszynik 3. Wsi Piekielan 4. Wsi Unkańców 8. Wsi Miedzian 12. składaią.

Reszta corocznych Kwitów ogólnie bez wyrażenia Summy, prócz samego W. Mineykę wydawanych, składa się w liczbie kilkaset, — z których, lubo W. Mineyko usiłował zatrzyć prawdę, iednak złożone Regestra Dyspozytorskie poświadczały tak znaczny przebór.

Dwa więc dowody z Strony Włościan, dosyć były dostateczne, mówić do Sądu, ile że sam W. Mineyko, i przez odpisanie Repozycyi na Propozyta Mieszczan *per indirectum* zgodził się, i przez Jurament swóy takowego wyboru nie wyparł, lecz szczególnie, że niewięcey nad wnoszone podatki za Poprzednika swego Bouffała wybierał, zaprzysiągł.

Sąd Kommissarski naganiwszy Inwentarz Kazierowskiego, oraz przyświadczywszy: że Włościanie więcey Gruntu posiadaią nad Lustracyą 1765. Roku, przy uznanym Juramencie na nie większym wyborze podatków, iak za W. Bouffałła, ogólnie uchylił Pretensye Włościan.

Roztrząsaiąc ten wyrok, zastanowić się należy naypierwiey, zkąd tę wiadomość powziął Sąd Kommiss: że Poddani więcey posiadali Gruntów. Bułharyn Dworzanin w Inwentarzu podawczym, wymienił szczególnie Cenę Włók. — Kozierowski w Roku 1775. *in Julio* wymieniwszy Cenę Włók, wyraził wielość pod każdym Mieszkańcem, i razem zamiar iego opłaty.

Possessya W. Mineyki zaczynała się od Inwentarza Kozierowsko, ten więc Inwentarz był prawidłem W. Mineykowi do Percepéyi Czynszów; Jeżeli teraz naywiększym iest dowodem na przebory, i Mineyce, i Sądowi Kommis: że Poddani więcey posiadali Gountów nad Lustracyą, to trzeba przekonać, że po Lustracyi Kozierowskiego to przybranie Gruntu, a zatym i podniesienie Czynszu słusznie nastąpiło.

Pozwólmy na moment, że Stokliska Gromada po dacie Inwentarza Bułharynowskiego, więcey zaiąwszy Gruntów do większych Czynszów stała się obowiązana, w późnieyszym zatym Inwentarzu Kozierowskiego nastąpił ten porządek: że całkowity Czynsz zapisano. — A twierdzić: że do Inwentarza Kozierowskiego mniey weszło Czynszu, niźli należało; iest to przyznać się *per indirectum*, że starano się na Defraudacyą Skarbu utaić Prowenta.

W. Mineyko przeciwko Inwentarzawi Kozierowskiego składa się Dyspozycyą Kommissyi Skarbowey, że do wyprowadzenia Prowentu, tenże Dworzanin nie był umocowanym. — Nie wchodząc w poznanie Dzieła Dworzańskiego, ogólną ten Wuiosek zaspokaiamy odpowiedzią:

Dzieło Kozierowskiego względem wyprowadzenia Intraty ważne, albo nie ważne, nie iest tu mieysce do sądzenia, ale świadectwo iego iest zawsze rzetelne, że Poddani natenczas mieli pewny zamiar posiadanych przez siebie Gruntów, i razem zamierzoną opłatę Czynszów.

Opisanie to wielości Gruntów i Czynszów, nie obciążało natenczas ani Włościan, ani Ssty, i przeciwko Inwentarzowi Kozierow-

skiego, niemasz Urzędowey skargi, a zatym wedle Konst: 1764. Dzieło Dworzańskie w 12. Niedzielach nie zaskarżenie poruszonym bydź nie woże. *Czytać tę Konstytucyą.*

Tak ustanowiszy dobroć Inwentarza Kozierowskiego, ponieważ ani Sąd Kommis: ani W. Mineyko o czasie przybrania Gruntów nie przynoszą wiadomości, wypada uczynić pytanie, kiedy to przywłaszczenie Gruntów przez Włościan nastąpiło, ieżeli po Inwentarzu Bułharyna, to Inwentarz poślednieyszy Kozierowskiego obiął to dokładnie, ieżeli po Inwentarzu Kozierowskiego, to przysięga przez W. Mineykę ofiarowana i w Dekrecie wyrażona sprzeciwia się temu, bo w niey W. Mineyko przysięga, że podatki też same wybierał, iakie były za W. Bouffała, *słowa Przysięgi: Na tym iako podatek Czynszowy od Mieszczan i Włościan Stokliszkich taki a nie inny iak za W. Bouffa był płacony wybierał, a nowych podatkow nie stanowił, i nie nakładał.*

Nie masz tedy żadney racyi, któraby przebierane nad Inwentarz Kozierowskiego Czynsze a Kwitami i Regestrami pierwszemi poświadczone, nie mniey własnym wyznaniem W. Mineyki nie wyparte była zdolną uchylić, a zatym Summy pretensyi weryfikacyiney w punktach 1. i 8. wyrażone zyskać powinny na rzecz Włościan przysądzenie, zwłaszcza że Włościanie przy tych wszystkich dowodach zabieraią się do dowodu przysięgi na wielości przeboru.

Punkt 2. *weryfikacyi* zastosowany iest o Przebor Podymnego, Wyrok Sądu Kommissarskiego ustanawiaiąc porządek opłacania nadal Podymnego uczynił sprawiedliwość, bo zamierzył nie więcey, iak 9. Złł: do Skarbu i od każdego Złotego na Kwitowe Szeląg 1. ale że za przeszłość nie nakazał zwrotu pretensya Włościan pozostaie w tym sposobie. Do Konstytucyi 1775. Miasto z Wioskami podług Taryffy obowiązane płacić ogulnie Złł: 804. płaciło W. Mineyce Złł: 1,392. od Konstytucyi 1775. z nowego urządzenia Rzpltey obowiązane płacić na Rok 9. Złł: a na Ratę Złł: 4. gr: 15. płaciło na Ratę Złł: 5. na Rok Złł: 10. mały ten przebor przyznany iest przez W. Mineykę *in reposito*; a iako od 140. Gospodarzy po Złł: 1. na Rok przez lat kilkanaście znaczna wynosi Summa tak zysk nieprzyzwoity z tego sposobu wymyślony wedle wyrazow Punktu 2. Sąd nakaże powrócić.

Nadto należy uczynić ostrzeżenie, że kiedy z osiedlonych nowo Gospodarzy podymne może być nadal do nowey Lustracyi zyskiem Starosty, aby po wysałych Gospodarzach zalegaiące Podymne na całą Gromadę rozkładanym nie było.

W kolei dalszych ucisków następuie *punkt* 3. *Weryfikacyi* o wybieranie Poleśnego, Rogowego, i Żarnowego &c. na tę skargę odwodząc się W. Mineyko, że Rogowego nie wybierał, a Polesne i Żarnowe za possessyi Bouffała praktykowane wolne mu było, usprawiedliwiał się.

Sąd Kommissarski przez racyą uznanego powyżey Juramentu, iako W. Mineyko też same wybierał Podatki, iakie za W. Bouffała praktykowane były uchylił.

Szczegulnie zatym odpowiadaiąc i wnioskom W. Mineyki, i przekonaniu Sądu Kommis: a nayprzód o Poleśne. Włościanie Stokliscy nigdy z przedaży Drzewa na stronę nie szukali zysków, domowe szczegulnie potrzeby opału i budowli zaspokaiali z Lasu Stokliszkiego. Inwentarzami poprzedzaiącemi nie była zabroniona ta wolność czyli konieczna utrzymania życia potrzeba, nie był też ustanowiony od Lasu prowent Staroście, ani też od mliwa Żarnowe; więc przywłaszczenie tego Podatku iest z wykroczeniem.

Ani

Ani może to zasłonić W. Mineykę że zwyczay ten exekwowany przez Bouffałła pierwszego Stzróstę znalazł na Gruncie, bo zwyczay nie iest prawem, tylko Inwentarze Lustratorskie, przysięga zatym iako nad zwyczay Bouffała żadnych nie pomnożył podatków nie zasłania W. Mineyki od powrócenia tych przeborów, które w punkcie 3. Weryfikacyi zamkniete poświadczaią się ieszcze Kwitami w Liczbie 19. składaiącemi się, a z których ieden wprowadza się. *R.* 1782. *Wieś Olsanicka Importowała Zarnowego Złł:* 22. *Poleśnego Złł:* 28. *za Rok* 1783. *Zarnowogo Złł:* 22. *Poleśnego Złł:* 28. *Diminik Micdayłowicz.*

Odbierał ieszcze podatek przez siebie wymyślony Rogowo zwany, którego przed Sądem wyparł się, i Inkwizycya iakoby go wybieranym niepoświadczyła.

Inkwizycya z Ludzi obcych złożona o mil kilka mieszkaiących mogła zapewne niepoświadczyć tego wyderkaffu, a ostrożność W. Mineyki, kiedy Kwitów na to przez szczegulność nie wydawał zostaie dowod przysięgi.

W. Mineyko nie mogąc na to przysiądz do oney nie wziął się, lecz tylko ogulnie zamierzonym Juramentem zasłania się, a Poddani wątpliwe wahanie się W. Mineyki odbiiaiąc, podaią punkt do Przysięgi, iako ten Podatek podług wielości w Weryfikacyi zamierzoney był exekwowanym, *albo in contra puszczaią na odwod Wielmożnego Mineykę.* Nad co większey powolności nie można wyszukać.

Punkt 4. *Weryfikacyi* stosuie pretencyą do W. Mineyki o wyrabianie dzrewa bezpłatnie, odpowiadaiąc na to W. Mineyko odwodzi się Juramentem, że albo potrąceniem Pańszczyzny, albo drog i Czynszów przyięciem, albo też gotowym groszem były zaspokoione.

Zaiste kiedy w żadnym sporze nie ma delikatnieyszych dowodów nad przysięgę, a W. Mineyko w Rocie sobie ofiarowaney i wyrokiem przepisaney nie ma wyrażenia, że zupełnie zaspokoionych Włościan przez siebie być zaprzysięga, pokazuie się wątpliwość *Ewazyi*, a zatym bliższość do przysięgi Włościanom.

Punkta 5. *i* 6. *Weryfikacyi* zawieraiąc skargę o wybieranie Dziakta, i pędzenie Podwod Dekretem Kommissarskim zostały uchylone przez racyą znaydowania się tey powinności w Inwentarzu.

Sąd Kommissarski albo niezrozumiał skargi, albo w iey roztrząśnieniu odwrócił oczy od prawdy, bo skarga Włościan *in propositis* 5. & 6. ani o Dziakło, ani o drogi iest stosowana, ale że W. Mineyko zamiast Cwierci Kommissyiney podstawił miarę fałszywą, to iest: Garcy 62. i puł zawieraiącą, widocznie zatym zamiast 36. Garcy Żyta Garcy 62. i puł, a zamiast 72. Garcy Owsa, Garcy 125. z ubogiego poddaństwa wyciskał.

Podobnież drogi zamiast do Kowna i Wilna, do Rygi i Lipawy wysyłaiąc, gdy myśl Przywileiów i Lustracyi na swoią korzyść odmienił, widocznie zdaie się być obowiązanym do *bonifikacyi.*

Dekret Kommissarski, który w każdym mieyscu starał się być za W. Mineyką, tey okoliczności obiaśnienie chciał mieć zataione, a tym samym niechętnie wywięzuie się ta prawda, że Włościanie kiedy ich pretensya przez Dekret nie iest odbita, wiarę znaleść powinni przy ofiaruiącym się ze strony swoiey Juramencie, lub puszczaiąc na odwod W. Mineykę.

Punkt 7. 8. *Weryfikacyi* Włościańskiey stosuie pretensyą o zatrzymanie Ludzi w służbie i o pędzenie Poddanstwa na polowanie.

Na pierwszą skargę odpowiedziano, że służący częścią odzienie, częścią Jurgielta odbieraią ze Skarbu, i będąc zaspokoieni, żaden przez osobistość niezanieśli o to prożby.

Nadrugą że lubo Gromada bywała na polowanie pędzoną iednak za te posługę uczęstowaną i nakarmioną bądąc nie powinna mieć pretensyi.

Sąd Kommisar: znalaszszy te racye słusznemi, wedle onych uchylił proźby Mieszczan, ale chcąc o ich pewności doskonałe powziąść przekonanie

W. Mineyko ma ochotę do polowania i to iest iego Geniuszem rozumie zatym że i każdy z Starościńskiey Włości mieć też samę ochotę powinien. Nie nadgradza to Rolnikowi że cały dzień biegaiąc za Zwierzem iedzenie i napoy odbierze w korzyści od Starosty, kiedy on tym czasem wolałby młocić lub orać dla siebie i tym sposobem upewniać wyżywienie się dla żony siebie i dzieci. Zostawuie się wolność polowania Staście, ale Włość od tey Kompanii aby była wyłączona sprawiedliwa iest prożba do Sądu Assessorskiego.

Podobnież nie iest żadną przyczyną że z służących nikt oddzielney przez Aktorat instancyi o zatrzymanie Jurgieltów niewyniosł, kiedy Włość ogolnie oto czyni, i kiedy w werifikacyi przez szczególność wymienione są Osoby i skargi: iako to Kazimierz Gorzelnik za lat 11. Kazimierz Ciwon za lat 11. Szymuk za lat 11. Gierwicki za lat 6. Szczerba za lat 12. Grzybowski parobek za lat 3. Jozef Szewc za lat 12. Michał Szewc za lat 8. Woycicki Stolarczuk za lat 6. Symon Tulewicz za lat 5. Mateusz Kucharz za lat 10. Kacperek za lat 4. Woszczyło za lat 8. Ławrin za lat 13. Pokrosien za lat 3. Milkiewicz za lat 3. Staienni Pilecka Gospodyni za lat 10. Olszewski Szewc Korzeniewski Slosarz za lat 12. Marcin Cieśla zapostawienie 6. Karczem 3. Stodoł i Pałacyku w Stokliskach Marcin Czerep Parobek za Rok 1. Piotr Kiencia za lat 3. Jan Wolwonis za lat 2. Brazonisowa Corka za dziewczynę rok ieden.

Niema srzodka dla W. Mineyki albo nadgrodzić przerzeczone zasługi, albo przysiąc że są zupełnie nadgrodzone.

Odtąd zaś żeby służba nikomu ciężarem nie była, a Dwor za swoie Pieniądze miał pewną bez skargi i obiekcyi posługę, raczy Sąd zawarować, aby Dwór ani Męszczyzn ani Kobiet bez ich dobrowolności do posług Dworskich nieprzymuszał,

Punkt 10. 11. 12. *weryfikacyi* stosuie Pretensyą o narzucanie Lnu i Konopi do wyprzędzenia, o zagrabienie Wołu i Krowy dwom Poddanym niemniey o nakaż dawania Koł do wozow, które Sąd Kommisar: pouchylał.

Przędzenie Lnu i Konopi zdało się utwierdzić Sądowi Kommissar: na mocy Inwentarza przez W. Kozierowskiego, wczym to szczególną zasługuie uwagę, że Sąd Kommissarski Dzieło Kozierowskiego ze wszyst kim naganiwszy, prze-

przecięż iego Reguł trzymać się niezaniedbał tam; gdzie one były na pożytek Ssty i tak Sąd Kommisr: uczynił łaskę dla W. Mineyki.

Jnwentarz Bułharyna nie iest pewnym prawidłem dla Sądu, przecież przez opinią że go Lustracya 1765. zastała znayduie się pretext utrzymowania, Inwentarz Kozierowskiego żadney względem czynienia ustaw, niemiał formalności, i Sąd sam niebrał go za fundament, Pod punktem pierwszym weryfikacyi Włościańskiey, za coz ten Sąd Kommissar: to co pierwiey uchylił, potym starał się utwierdzać.

Brane koła do powozów Dworskich, ieżeli nie dostatecznie pokazała Inkwizycya, kończyć się powinna pretensya na Przysiędze do którey Poddani zabieraią się lub puszczaią na odwod W. Sstę.

Co zaś do Stefana Jaskutelisa i Michała Brazionisa pierwszy znich u Arendarza Trzańskiego Włości Stokliskiey na Tłokę Garniec Wodki, drugi u obcego Żyda pół garca w długu wziąwszy, tak cięzką sprawiedliwość W. Mineyki ściągnęli, że im po 100. Kanczuków wyliczywszy pierwszemu Krowę drugiemu Wołu zagrabił.

Sąd Kommisar: zapłacić za takowe bydlęta nakazał *prævio juramento*, ale użytku pierwszemu za lat 10. drugiemu za lat 8. nieuznał, Sąd zatym Królewski przez wzgląd, że w całym Kraiu niema tego zakazu żeby Włościaninowi długów swoich *omni meliori modo* zyskiwać nie było wolno, oraz żeby za tak szczupłe wykroczenie Dworowi przywidziańe po 100. Kańczuków wyliczać godziło się, zabrane bydlęta z proporcyonalnym użytkiem zapłacić nakaże, arazem zastrzeże W. Mineykę, aby trzymaiąc się przepisów ludzkości, podobney srogości kary nad Poddaństwem nierożciągał.

Punkt 13. *werific:* zawiera w sobie skargi o zaginione Wory wróżnych podrożach, o nakaz dawania po 3. kopy dranic Słomy kulowey i powrozów łyczanych i Konopnych.

W. Mineyko posyłaiąc ze zbozem podwody do Rygi i Lipawy, Worów do tego Włościańskich zażywał, które w teyże podzoży z racyi iego Szafarzów ginęły, w odpowiedzi swoiey zeznał się iako były brane, Co gdy mu wolnym niebyło i nazawsze uchylonym być powinno, zdaie się z sprawiedliwości wypadać, aby szkoda była nadgrodzona.

Względem dranic dana rezolucya że pówodem Reparacyi pod tytułem Szarwarków były wymagane. W tym mieyscu uczynić należy Referencyą do Inwentarzy, które opisuiąc powinność daremszczyzny, do reparacyi szczególnie, nie zaś do nowey budowli rozciągaią W. Mineyko obszerną ma dla rożnych służących niemniey iako i dla Psiarni swoiey budowle, do którey na nową erekcyą że przeciw-

ko brzemieniu Inwentarzów zażył wymożonych na Włościanach Dranic, obowiązany nadgrodzić.

O słomę czyniona skarga znalazła Sądu Kommissar: uwagę i przekonanie ale nie zadość uczynienie, bo zamiast tego coby nakazał *præcise* zapłacić, ostrzegł bonifikacyą w czasie za pokazaniem Kwitów.

Nayprzod że Kwitów niedawano, powtore że gdy do braney Słomy przyznał się W. Mineyko zacoż nie zręczniey wypada nakazać *decretorie* Satysfakcyą, niżeli na nowy spor i proceder odsyłać z Starostą.

Do wymaganych powrozów przyznał się W. Mineyko ale *in reposito* wyraźił że *loco* powinności łowienia Ryb, narzucał powrozy słowa Repozycyi. *Ponieważ Ryb łowienie na Stawach i Jeziorach przez Mieszkańcow Stokliskich iest oznaczone, a doczego ci Boiarowie niebyli używani, w te mieysce obowiązani byli dawać łyczane powrozy.*

Powinnośc łowienia Ryb szczegolnie Miastu nie zaś Boiarom i ciągłym iest przepisana, więc ie źle zastosował *in reposito* W. Mineyko, a gorzey ieszcze Sąd Kommissar: wydał Rezolucyą gdy minąwszy przyznanie się Mineyki, napisał, że tego wymagania nie było. *Słowa Dekretu ponieważ preteńsye oddawania łyczanych powrozow i onych kręcenia ani świadectem Inkwizycyi ani żadnemi dowodami nie są wsparte.*

Jako więc Dekret nie ſtoſował ſię do właſnego iuż wyznania Mineyki, tak w całym tym punkcie zaſługuie na podnieſienie.

Punkt 14. Wymyślił nowy i nie dawny podatek W. Mineyko połowy Miodów od Włościan odbierania. Ta powinność nie była żadnym ani Inwentarzem opiſana, ani zwyczaiem Bouſała exekwowana, ale Sąd przyznał ią należeć Mineykowi z racyi, że Dworzanin Kozierowſki w Inwentarzu ſwoim ſpisuiąc Poddańſtwo i ich maiątek, pomienił znayduiące ſię u każdego Włościanina Pſzczoły.

Gdyby ta racya ſłużyła do odbierania połowy Miodów, ſłużyćby powinna razem do odbierania połowy zyſków od wſzelkiego Bydła i Koni.

Słowa Dekretu: *Ponieważ do wyboru połowicznych Miodów Inwentarz Dworzanina Kozierowskiego wypisuiący wielość Pszczół we Włości Stokliskiey znayduiących się, ſtał się uſtawą tey dla Dworu należności.*

W Punkcie 15. Zabrano po 2. kopy Pſzenicy dwom Poddanym, pod tytułem Iſpaſzy, co ſprawiedliwość zwrócić nakazuie.

Punkt 16. obeymuie wſzyſtkie uciążliwe powinności, ktore nad Luſtracyą od Mieſzczan, Chłopów i Boiar były wymagane, uchylił one Sąd Kommis: przez racyą, że prawdziwey wielości dośledzić nie można.

Wątpliwość pewney liczby pretenſyi nie może oney znikczemniać; ieżeli więc ſkarga dowiedziona, zamiar iey wſpiera ſię przyſięgą, ktorą podaie Włość, lub na odwod puſzcza Mineykowi.

Punkt 17. Krzyſztofowey Łakſztowſkiey zabrane do Dworu Krowa i Iałoſzka, zapłacić nakazał Dekret, *prævio juramento*, ale za 7.

lat

lat nie uznał, albo bonifikacyi, *tanquam* za ſprzedaż procentu, *należy ten Wyrok poprawić.*

Jgnacy Klizia pozoſtał winien 5. Złł: Czynſzu, za co ſzukaiący pretextu W. Mineyko, zabrał mu Wołu *valoris fl:* 40. nazaiutrz odniółł zaległą czynſzową należytość Klizia, ale Mineyko nie wydał mu Wołu, 5. Złł. iakby za wartość dopłaciwſzy.

Między ſporem dwoch Stron, ieden ieſt środek, nakazać na wartość przyſięgę, albo W. Mineykowi, albo Właścicielowi Ignacemu Kliziowi, i w tym Dekret poprawić.

Marcin Klizia będąc na ſtroży, gdy z rozkazu Dworu kuſą zbyt wielką wodę woził, zerwał Klacz, i oną ſtracił. Sąd Kommisſarſki przypiſał to winie Marcina Klizia, i pretenſyą uchylił. Gdy przepędzenie Klaczy dependowało od ciężaru, nie zaś od nieoſtróżności, należy poprawić ten Wyrok, *prævio juramento*, Marcina Klizia, łub puſzczaiąc na odwód Mineykowi.

Punkt 18. Po Dekrecie Aſseſsorſkim w Roku 1785. *in Xbri* zapadłym, waruiącym, aby Włościanie Czynſze wedle Luſtracyi oddawali, W. Mineyko nie przyiąwſzy tych Czynſzów wedle Luſtracyi, lecz wyciągaiąc wedle ſwoiey arbitralności, wyproſił Kommendę z Brygady Uſarſkiey na konſyſtencyą do Stokliſzek; ktora pod pretextem Podymnego, Czynſze dla Dworu exekwowała; Barany, maſło, iaia, kury, cielęta, dla ſiebie wybierała, żywić ſiebie przymuſzała, w Ogrodach owoce, grochy i boby wypſuła, Exekutne, mianowicie Chorąży W. Meier, Złł: 900. wybierała, podwody z dozwolenia W. Mineyki, o mil 16. i rożnie pędziła, i niezliczone dopełniała inkonweniencye.

Sąd Kommiſsarſki uchylił te pretenſye, przez racyą, że niezapłaceniem Podymmego ściągnęli Włościanie dobrowolnie Exekucyą.

Odbiia ſię ta racya nayprzód, że Kommenda takowa nie tylko dla Delaty, lecz na konſyſtencyą uproſzona była od W. Mineyki, żeby powolnością Zołnierzy ſobie wiadomą, łacniey ucifkać Poddaństwo.

Powtóre, nie zdobi to Oficyera, że ſię przyiaźnią dla W. Mineyki uniöſłſzy, ſiebie i Zołnierza Rzplitey determinował na partykularne uſługi, iako W. Meier Chorąży będąc Kommendantem konſyſtniącey w Stokliſzkach Chorągwi, zaſtępował mieyſce Ekonoma W. Mineyki, odbierał Czynſze, Exekutne dla ſiebie naznaczał &c.

Na dowód ſkłada ſię Kwitów iego własnych 51. a Towarzyſza Łubrykowſkiego 1. mianowicie na przekonanie, że Czynſz i Exekutne odbierał, wypiſuie ſię tu kilka. *Andrzey Jakowicki Czynsz z Exekutnym opłacił, kwituię d. 12. Febr: 1786. J. Meier Chor. Mateusz Litwiński Czynsz z kwitowym opłacił, d. 10. Febr: 1786. J. Meier. Rafał Zmijewſki Exekutne opłacił, kwituię d. 11. Febr: 1786. J. Meier Ch. Andrzey Łakſztowski wolny od Exekucyi d. 14. Febr: 1786. J. Meier. Wieś Trzeciany wolna od exekucyi 17. Febr: 1786. J. Meier Ch.*

Niechże tu Sąd Królewſki raczy ſię zaſtanowić, czy poſługa Chor: Meiera była na rzecz Delaty, czy na odebranie Czynſzu, a zatym Kwitowe i Exekutne.

Cały zatym Punkt Weryfikacyi, gdy ſię opiera, nie o przyczynę Delaty, lecz o przyczynę Czynſzów, które Meier Chor: zaſtępuiąc Ekonoma exekwował nieſłuſznie przez Sąd Kommiſsarſki uchylony ma bydź z ſatysfakcyą Włościan naproſtowanym.

Punkt 19. W czasy karystyine ułożył Proiekt W. Mineyko, aby bogatsi Gospodarze zsypali Magazyn, który na zapomogę uboższych mógł bydź dzielonym.

Proiekt ten Ludzkości, wcale nie byłby nagannym, gdyby W. Mineyko przyzwoitą ubogim ludziom zapomogę ze Dworu sposobem pożyczki założył, lub gdyby ieszcze i z tey Chłopów do Magazynu składki nie szukał korzyści.

Zboża zsypanego było Beczek 6. i więcey, za te ubogim rozdane, ciż ubodzy musieli odsłużyć Mineyce wyrabianiem Brusów handlowych. — W czym, gdy Dekret Kommissar: bez przekonywaiących przyczyn, uchylił pretensyą, Poddani na wierności doniesienia biorą Przysięgę, lub puszczaią na odwód Mineyce.

Punkt 20. Maciejowi Zubowiczowi Strzelbę wartości Złł: 20. Michałowi Dexniewiczowi podobnież Strzelbę Złł: 16. kosztuiącą, zabrano do Dworu, Sąd Kommissar: pierwszą powrócić, drugą *prævio Juramento* zapłacić nakazał. — Gdy Strzelba gwałtem z domu wzięta przez częste zażywanie, może bydź zepsutą, Sąd unikaiąc oboiętności, obydwie zapłacić nakaże, niemniey ponieważ sługa W. Mineyki JP. Walentynowicz we Wsi Podróżyskach pod tytułem Exekucyi, Gorzałki za Złł: 8. na konto Chłopów wypił, przeto i ten wydatek należy do powrócenia.

Podobnież Józefowi Romańczuckiemu zabrane Zyto, Sąd Kommissar: *prævio juramento* zapłaceniem Złł: 19. Gr: 5. bonifikować nakazał, który Punkt z niefruktyfikacyą powinien bydź poprawiony.

25. *Punkt* Zrobił Ustawę W. Mineyko, aby każda Wieś za składkowe Pieniądze Konia dobrego, *pod tytułem Zołnierza*, z Kulbaką, i całym oporządzeniem utrzymowała, długim czasem te Konie swoim kosztem żywili Włościanie, aż gdy niektóre od pracy, drugie od Zwierza upadły, W. Mineyko resztę takowych Koni do siebie zabrawszy, za odpadłe, i przez Zwierza ziedzone, zapłacić sobie nakazał.

Sąd Kommissarski *prævio juramento* nakazał, tych koni Zołnierskich bonifikacyą, ale że kilkonastoletnie żywienie i sporządzanie kulbak &c. nie iest nadgrodzone, Sąd Królewski *ad theonorem Propositi* raczy do mierzyć sprawiealiwość.

Punkt 22. Różni Poddani za powinnościami Dworu będący wpodróżach albo potracili konie, albo unikaiąc straty przemieniać byli przymuszeni — niektórym zaś zabrano w grabieży i dalsze krzywdy dopełniono *in proposito* wyrażone.

Sąd Kom: bez kognicyi uchylił te pretensye, ale kiedy w każdey rzeczy podług prawa *Ar.* 82. z *R.* 4. Pismo świadki i przysięga iest dowodem włościanie wniemożności zyskania dwóch pierwszych ofiaruią trzeci, to iest przysięgę albo na odwód W. Mineyce puszczaią.

Punkt 23. *i* 25. W. Mineyko zakupiwszy 200. Beczek soli w Rydze podłey po Złł: 10. podwodami Stokliskiemi sprowadził, i oną po Złł: 24. w Kraiu rozprzedawać się zwykłą narzucił i po 44. Złote opłacać przymuszał.

Sąd Kommis: z niemożności docieczenia liczby rozprzedanych Beczek, a ztąd o niebyłym narzucie biorąc przekonanie, pretensyą uchylił, ale gdy to iest pewnym, że Beczka takowey Soli po Złł: 24. rozprzedawać się zwykła po Złł: 44. Ludziom narzucona została, na

pewności

pewności zatym i narzutu, i liczby Beczek, ofiaruią Włościanie Przysięgę, lub puszczaią na odwód.

W dalszym czasie, aby handel i przemysł Ssty nie stawał się ruiną Włościan, należy ostrzedź, żeby tego handlu Star: iako w Prowent Skarbu niepodanego, albo cale nie zażywał, albo inaczey, tylko za dobrowolną ugodą z Chłopami prowadził.

Wybierał nadto W. Mineyko Grzyby, Rydze, Jagody, Orzechy, Kury, Gęsie Jaia &c. Zniesiono to Dekretem Kommissar: ale gdy za przeszłość nie uczyniona nadgroda, Włościanie podług wielości Przysięgą usprawiedliwić się mianey, i przy 2. Kwitach dla świadectwa składaiących się, proszą poprawienia Detu Kommissarskiego.

Punkt 24. Oskarżony z Delacyi Włościan *ad Instatiam Jnstigatoris* W. Mineyko o wycięcie Lasów Stokliskich, przez wyrabianie Drzewa Towarnego, i utrzymywany handel z Królewcem, oczyszczony został Dekretem Kommissar: przez Racyą, iakoby Lasy Królewskie wolne były do użycia Sstom.

Sąd Kommissar: w wydaniu takowey Decyzyi, albo Prawa nie wiedział, albo nie przewidywał, że roztrząśnienie tego Wyroku przyidzie do Sądu Królewskiego obowiązanego postrzegać całości publicznych.

Słowa Dekretu Kommissar: *Ponieważ Prawem Puszcze na użytek Sstom są przeznaczone.*

Kiedy za Dekretem wypada z interessu mówić W. Mineyce, i kiedy Dekret Kommissar: Wyrok swóy oparłszy na Prawie, przez szczególność onego nie wzmienił, w mieyscu tu iest zapytać W. Mineykę, aby i iako za Dekretem mówiący, i iako Possessor Dóbr Królewskich, Prawo pozwalaiące używania Puszczy w Starostwach, wyświecić raczył.

Teraźnieyszego Seymu Prawo opisało wolności zażywania Lasów pod pewnemi Kondycyami, przed tym zaś Prawem znayduiemy zakazy naysurowsze. *Konst:* 1607. *Vol:* 2. z *Zyglickiego*, *w Lasach Królewskich w Litwie Szlachta Towarów nie ma robić* sub pœna 500. Marcarum Polonicalium.

Pisząc Dekret Kommissar: za Stroną W. Mineyki, bliżey było zamilczeć, niżeli tak niestosowną nakrywaiąc racyą, podawać się w niewiadomość Prawa.

Sąd zatym Królewski, albo Summę w Weryfikacyi położoną na rzecz Skarbu na Aktorat Jnstygatora przeznaczyć raczy. — Albo do Kommissyi Skarbowey odeszle, *pro repetitione* Summy, i o nakaz Zasiania spustoszonego Lasu, wedle nowego Prawa.

Między wzaiemnemi Pretensyami przez W. Mineykę do Włości stosownemi, znayduie się Punkt o Expens prawny na Proceder w Grodzie Kowieńskim z JP. Juszkiewiczową wiedziony, którego opowiedzenie takowe:

Zeszły Józef Juszkiewicz z JP. Klidzią domownicy W. Mineyki, pół Garca Wódki wypiwszy w Stokliszkach, przyiachał do Wsi Piesztowian, maiąc z sobą trzy pary Pistoletów, Pas Strzelecki pełny Ladunków, i dwa Noże, i tam w Karczmie Wódki Kwartę znowu przy czynionych na Chłopów pogróżkach wypiwszy, daley we Dworze u Ekonoma Piwem utraktowany, do Wsi Olszynik przybył, i wymyślone przez W. Mineykę powinności i narzuty exekwować przedsięwziął, a znalazłszy opor

przy słuszności, gdy Dworskie Dyspozycye Pistoletami podług zwyczaiu chciał dopełnić, Chłopi perswazyami go odwodzili, pomimo którą do Brazińskiego drogą spokoynie idącego wystrzeliwszy, rękę i bok zranił.

W impecie tego postrzału Braziński drewnem ugodził w głowę Juszkiewicza, i na ziemię powalił. — Zkąd powstawszy, gdy pogróżki na Chłopów czynić, i do Pistoletów porywać się począł, w tumulcie Chłopstwa obrażonego, więcey ieszcze ściągnąwszy na siebie, życie utracił.

Po zeyściu Syna żałosna Matka z W. Mineykiem, oraz z Poddanemi, których mniemała bydź Zabóycami swego Syna w Grodzie Kowieńskim rozpoczęła Process. — Z którego wypadło, że Syn iey *pro invindicabili Capite* został uznanym.

1788. *Febr: 23. Dekret Grodu Kowińskiego składa się nieappellowany.*

Sługa domowy W. Mineyki zeszły Juszkiewicz przez piiaństwo swoie, i tyrańskie Exekucye Dyspozycyi Dwornych, gdy śmierć sobie przybliżył słusznie *pro invindicabili Capite* uznany, a Expensa Prawne powinny zostać przy W. Mineyce, iako Panu występnych ludzi, bez żadney do Włościan Repetycyi.

Między Skargami Włościan znayduie się *Causa facti*, którą liczne poświadczaią Manifesta, mianowicie 1785. 7bra 19. 1895. 8bra 12. 9bra 4. i 5. Obdukcye i Manifesta.

I lubo Inkwizycya w tych Zaskarżeniach expedyowana, oczyszcza W. Mineykę, iednak biorąc miarę, że W. Mineyko, tak występnych chował ludzi, i do tychczas utrzymuie, którzy strzelać do ludzi niewinnych, iak Juszkiewicz do Brazinkiego są determinowani, nie można nie mieć tey opinii, że grzechy Sług rozciągaią się do Pana.

Powtóre było to staraniem W. Mineyki, że wszystkich ludzi bliskich uchylił od Inkwizycyi; a dalsi o mil kilkanaście mieszkaiący partykularnych Akcyi wiadomemi dostatecznie bydź nie mogli.

W takich zatym wątpliwościach iedyny pozostaie środek Przysięgi, do którego Poddani są bliższemi, zwłaszcza, że *in contra* W. Mineyko nie oświadcza Przysięgi.

Symon Talewicz utrzymuiąc Sprawę przeciwko W. Mineykowi, ściągnął na siebie szczególną nienawiść Jego, tak dalece: że gdy przechodził koło karczmy, od Sług W. Mineyki, JPP. Walentynowicza i Morgiewicza attakowany został zbroyno, i gdy go w kaydany pochwycić usiłowano, przymuszony bronić swoiey osoby, gwałt gwałtem odpierał; W. Mineyko dodaie: że z pistoletu wystrzeliwszy, pierwszemu opończe, drugiemu Sukman przestrzelił,

Sąd go ukarał na pół Roku turmy, i powodem uczynioney na W. Mineykę pochwałki porękę dadź nakazał pod winą siedzenia turmy nie ustanney.

Pierwsze zdarzenie słyszeć tego rodzaiu wyrok, żeby Sąd nakazuiąc satysfakcyą, razem w przypadku nie satysfakcyi, decydował kontrawencyą, ale dziwniey daleko, że Sąd na goły Manifest W. Mineyki, bez Inkwizycyi decydował porękę. Czytać Dekret na karcie 287. i Prawo Statutowe Ar: 40. z R. 4. a mocą tegoż Prawa wyrok z sprawiedliwością niezgodny, uchylić.

Co do

Co do Expensów Prawnych.

Cały ciąg Procederu i wytłómaczona przez ſzczególne Kategorye Sprawa przynoſi tę Sądowi wiadomość, że Włość miała przyczynę do Procederu. Biorąc nakoniec za świadectwo Dekret Sądu Kommiſsarſkiego, który zupełnie *ad petita* ſtoſował ſię W. Mineyki, przecięż z iego to ieſt wiadomym, że wiele powinności częścią zupełnie znieſionych, częścią odmienionych, lub okryślonych znayduie ſię.

Sam więc Dekret Kommissarski usprawiedliwia Włościan o słuszności pobudek do Procederu. — Sąd zaś Ziazdowy, nie patrząc na własny Dekret, i w nim wyrażone sprawiedliwe Włościen i Mieszczan pobudki, sądził Expensu Złotych Polskich 2000.

Uniwersalna maxyma Prawa, że kto da przyczynę do Procederu, ten płaci Wydatki.

Swiadczemy się Dekretem Kommissarskim, że W. Mineyko uciskaiąc Poddaństwo, i narzucaiąc powinności Inwentarzami nie opisane, a teraz Dekretem Ziazdowym uchylone, stał się Wydatków Prawnych przyczyną. — Których po uchyleniu Decyzyi Kommissarskiey, zwrot dla Włości Stokliskiey uczynić obligowany.

O co wynieſione ſkładaią ſię MANDATY.